

KULTURA

SJEĆANJE Uz odlazak slavoga pantomimicara Marcela Marceaua

Pjesnik neizrecivoga

Barbara VUJANOVIĆ

Samo je jedan Marcel Marceau, običavao je o sebi govoriti najveći umjetnik mime 20. stoljeća. Dvadeset i drugoga rujna taj je jedan jedini Marceau zauvijek napustio ovozemaljsku pozornicu. Na njoj je desetljećima savršeno razrađenim pokretima tijela publici prenosio misli i osjećaje, najčešće tragičnoga predznaka. Naime, kao dijete poljskih Židova osjetio je užas holokausta.

Pravim imenom Marcel Mangel rodio se 22. ožujka 1923. u Strasbourg, gdje živi s obitelji sve do njemačke okupacije Francuske. Oca je izgubio u Auschwitzu, a sam se priključuje Pokretu otpora. Svoju aktivnu ulogu u ratu i preuzimanje imena Marceau prema jednom od generala Francuske revolucije tumačio je inspiracijom stihovima Victora Hugoa.

Očaran Chaplinom

U Limogesu se školovao za likovnog umjetnika, te je i poslije bavio crtanjem i slikarstvom. Međutim, filmovi Charlieja Chaplina inspirirali su ga za glumu i mimu. Učio je kod Charlesa Dullina, Jeana-Louisa Barraulta i Étiennea Decrouxa koji je ustanovio »gramatiku« umjetnosti mime.

Kao što je Charlie Chaplin stvorio svoj alter ego skitnice, tako je Marceau inspiriran Chaplinom i Deburauom, francuskim pantomimicarom 19. stoljeća, kreirao svoj prepoznatljiv lik Bipa. Krhki i poetični Bip, simpatični gubitnik bi-

jelog lica odjeven u mornarsku majicu i bijele hlače, istraživao je gipkim pokretima život i moderno društvo, osvjetljavajući njihovu tragičnu stranu. Marcelu Marceau riječi nisu bile potrebne, iako, rekao je »nemojte mimičaru dati da govori jer neće prestati«.

Filmski nastupi

Progovorio je ipak u »Nijemom filmu« Mela Brooksa. Njegov »Non« jedini je zabilježeni glas. Pojavljivao se u više filmova, među inima u kulturnoj Vadimovoj »Barbarelli«.

Ostavio je neizbrisiv trag u popularnoj kulturi, nadahnuo među inima i Michaela Jacksona i Davida Bowieja

Marceau je postao jedan od najpoznatijih francuskih glumaca. Posebno je bio popularan u SAD, gdje je utjecao na pravu kazališnu revoluciju u pedesetim godinama. Sa svojom družinom nastupao je na najvećim svjetskim pozornicama. Godine 1978. osnovao je školu mime u Parizu. Za svoje je umjetničke doprinose primio mogle počasti, primjerice, onu Legije časti.

Ostavio je neizbrisiv trag u popularnoj kulturi. Slavni »mjesečev hod« Michaela Jacksona počiva na njegovim pokretima iz predstave »Hod protiv vjetrova«. Mimičkom se bavio i David Bowie: naučio ju je od Marceauove učenice Lindsay Kemp.

Htio je da svijet pamti ne samo Marceau, nego i oblik umjetnosti koji je stvorio. »Majstori tišine i mimičari brzo budu zaboravljeni ako ne nastupaju redovito«. Zastigurno, još ćemo se dugo sjećati Bipa i njegove neizrecive poezije.

PROJEKT Izložba »K2 SUR*VIVER« u Galeriji Kraljević u Zagrebu

Umjetnici zaraduju i pilotiranjem

Umjetnici iz Slovenije i Njemačke kritički propituju kako društvo doživljava suvremenu umjetnost

Barbara VUJANOVIĆ

Znate li da se francuski umjetnik Jean Dubuffet, rodonačelnik art brutizma, bavio i prodajom vina? Marcel Duchamp je pak kućni proračun popunjao namještenjem pomoćnika u knjižari. Ti manje poznati podatci iz njihovih biografija nekome će možda pomoći na kakvu kvizu »zdrpi lovu i briši«, no prije svega njima ukazuju na pomalo drugačije umjetničkoga života. A ona najčešće nije lagodna.

Izložba »K2 SUR*VIVER«, koja se može pogledati do 5. listopada u zagrebačkoj Galeriji »Miroslav Kraljević«, okupila je umjetnike iz Slovenije i Njemačke, koji u svojim radovima problematiziraju škakljivo i bolno pitanje zadovoljavanja osnovnih novčanih potreba (preživljavanja) i (ne)postojanje umjetničkoga tržišta. Kroz njega zadire se i u pitanje: kako društvo uopće doživljava suvremenu umjetnost, je li mu ona potrebna?

Odrađivanje tuđega posla

Jer, kazali su umjetnici iz slovenskoga tandema »son: DA« (Metka Golec i Miha Horvat), pri traženju sredstava za svoj nastup na Trijenu slovenske suvremene umjetnosti 2006. u ljubljanskoj Modernoj galeriji morali su poslovnim ljudima objašnjavati sam pojam »suvremenog umjetnika«, čime se oni uopće bave. »son: DA« se na izložbi

Situacija na umjetničkoj sceni nije idealna: Pogled na izložbu

predstavlja projektom »Statistika br. 1« u kojem statistički prikazuju proces skupljanja novaca za sebe i svoje kolege za rečenu izložbu. Umjesto pohvale što su odradili tuđi (institucijski) posao i omogućili da svaki autor bude plaćen, na kraju su dobili prigovor o neprozirnosti u trošenju sredstava.

Slovenska umjetnica Tina Smrekar, koja je okupila radove za izložbu i projekt »K2 SUR*VIVER«, načinila je istraživanje među svjetskim umjetnicima. Na temelju njihovih odgovora skupila je »šalabahter za umjetničko preživljavanje« (»Artist SUR*VIVER«, knjižica s trikovima). Neki tako za život zaraduju pilotiranjem.

Drugi rad Tine Smrekar, »X Reference = Vrijednost

rada« povlačenjem linija te ispisivanjem mjera po zidu galerije ismijava sustav vrednovanja umjetničkih djela u kojima su pri određivanju cijene mjere važnije od sadržaja.

I rad »Dijalog u kuhinji« Tanje Lažetić (Slovenija) počiva na formi intervjua. Odabrani vizualni umjetnici iz Slovenije odgovaraju na pitanja o preživljavanju, povezanosti s društvom i političkim angažmanom, kako definiraju uspjeh. On u većini slučajeva znači mogućnost ostvarivanja vlastitih ideja. Ili, pak, zdravlje.

Izlaganje bez plaćanja

No situacija na umjetničkoj sceni nije zdrava. U raspravi koja je uslijedila na otvorenju (vodile su je voditeljice Galerije Antonia Majčaja i Ivana Bago) Miha

Rad Tine Smrekar ismijava sustav vrednovanja umjetničkih djela u kojima su pri određivanju cijene mjere važnije od sadržaja

Horvat rekao je da problem izlazi iz svojevrsnoga komformizma umjetnika koji pristaju na takav sistem zbog navođenja sudjelovanja na određenoj izložbi kao važne reference u umjetničkoj biografiji.

Položaj umjetnika nikada nije bio lagodan, što potvrđuju primjeri Duchampa i drugih, kojima se u svojem video radu »Honorarni poslovi u doba avangarde« bavi Susan Schmidt iz Njemačke.

»Kultura nije polje trenutačnog učinka. Moraš zalijevati velik travnjak i nikad ne znaš što će na njemu niknuti«, kazao je Jože Baršič u »Dijalogu u kuhinji«. Uza svu draž i potrebnu slobodu samonikloga bilja, nadajmo se da će se travnjak u doglednoj budućnosti obilnije zalijevati. Ne šampanjcem, nego novcima. Primaju se sve valute!

NOVACA IMA, ALI...

Pršut, kavijar i šampanjac

Naime, odgovor na pitanje »kako zaraditi za život?«, na žalost, ne podrazumijeva potporu od strane odgovarajućih institucija, bilo državnih bilo privatnih, koje bi financijski pratile stvaranje i predstavljanje umjetničkih djela. Novca, dakako, ima, no umjetnik se mora izboriti za svoj dio kolača, čija velika kriška odlazi primjerice na sporednosti poput domjenaka na otvorenju. Pršut, kavijar, šampanjac – to se podrazumijeva, no platiti autoru zbog kojeg se »veselica« priređuje, e to je već drugi par rukava.

Tina Smrekar : »Artist SUR*VIVER«, knjižica s trikovima, 2006.

Joël Pommerat

IZDANJE ZKM-a Predstavljena knjiga Joëla Pommerata

Kazališna provjera ljudskoga

ZAGREB - »Kazalište je moguće mjesto ispitivanja i iskustva ljudskoga.« Tako razmišlja francuski dramski pisac i kazališni redatelj Joël Pommerat u eseju »Kazališta u prisutnosti«. Taj je esej zajedno s Pommeratovim kazališnim tekstom »To dijete« objavljen u hrvatskom prijevodu i predstavljen na konferenciji za novinare održanoj u ponedjeljak u Zagrebačkom kazalištu mladih (ZKM je izdavač te knjige).

S predstavom »To dijete« Pommerat se prvi put predstavljao hrvatskoj publici u sklopu Festivala svjetskog kazališta. Osobno je posjetio Zagreb i s novinarima te Dubravkom Vrgoč, Ivicom Buljanom i prevoditeljkom knjige Zlatkom Wurzburgom razgovarao o svojoj kazališnoj poetici, radu s glumcima, odnosu kazališta i života, iskustvu pisanja i postavljanja svog teksta na pozornicu. Rečenica koju smo citirali na

početku potvrđuje se u Pommeratovoj praksi pa ih tako podcrtava i predstava »To dijete«, jer se radi o projektu koji je proizašao iz životnih priča stanovnika jednoga francuskog mjesta, a mahom ih obilježavaju složeni obiteljski odnosi. Iako njegove rečenice pogađaju precizno u središte Pandorinih kutija zatvorenih unutar gledatelja, Pommerat kaže da njegov cilj nije bio šokirati. On smatra da umjetnost može biti soci-

jalno korisna pa tako teatar razotkriva neka pitanja koja svatko nosi u sebi. Pommerat drži da nikada ne treba miješati umjetnost i život te da kazalište ne bi smjelo uljepšavati realnost, već ju prikazati sa što više senzibiliteta. Tako je povukao paralelu između rezultata svog rada i slikareva: satima možemo proučavati portretirana lica, dok te iste ljude na ulici nećemo ni primijetiti. [B. Matjejić]